

ATAD

Makale Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 01.05.2025

Kabul Tarihi: 07.08.2025

Article Type: Research article

Submitted: 01.05.2025

Accepted: 07.08.2025



<https://doi.org/10.56448/ataddergi.1689149>

LÜTFİ ARSLAN¹

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

Öz: Reagan Doktrini, 1980'lerde ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi'nde komünizmin yayılmasını engellemek amacıyla benimsediği bir dış politika stratejisidir. Yeni muhafazakâr aktörler tarafından şekillendirilen bu yaklaşımda yoğunluğu azaltılmış çatı şma yöntemleri kullanılmış ve demokratikleştirme söylemi ön planda tutulmuştur. “Düşük yoğunluklu çatışmalar (DYÇ)” aracılığıyla komünist rejimlere karşı direniş hareketlerini desteklemeyi hedeflemiştir. Bu makale, doktrinin “Nikaragua, Angola, Afganistan ve Kamboçya” gibi bölgelerde yarattığı küresel etkileri analiz ederek, DYÇ'lerin uluslararası güvenlik ve insani krizler üzerindeki uzun vadeli sonuçlarını incelemektedir. Reagan Doktrininin en tartışmalı uygulamalarından biri, Nikaragua'daki “Kontralar” gibi insan hakları ihlalleriyle suçlanan gruplara verilen askerî ve mali destek olmuştur. ABD'nin bu grupları “özgürlük savaşçıları” olarak tanımlamasına rağmen, sivil katliamlar, uyuşturucu ticareti ve terör eylemleri, doktrinin etik çelişkilerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Angola'da “UNITA”ya ve Afganistan'da mücahitlere sağlanan yardımlar, bölgesel istikrarsızlığı derinleştirirken, “El-Kaide” gibi radikal örgütlerin ortaya

¹ Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, lutfiarslan8@gmail.com, ORCID  ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5844-7732>

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

çıkmasına zemin hazırlamıştır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu araştırmada Bu çalışmada, Reagan Doktrini'nin (1981-1989) çok yönlü etkileri incelenerek, hem Sovyetler Birliği'ne karşı başarılı bir strateji hem de kalıcı jeopolitik istikrarsızlık kaynağı olarak ikili mirasınun analiz edilmesi amaçlanmıştır. Veriler doküman analizi ile toplanıp değerlendirilmiştir. Uygulama sürecinde doktrinin düşük yoğunluklu demokrasiyle sonuçlandığı, uluslararası koşullar ve ulusal çıkarlar doğrultusunda komünist rejimlere karşı mücadele eden hükümet dışı gruplara destek verildiği, CIA'in gizli operasyonları ve Kongre yasaklarını aşma çabalarının ABD'nin hukuk dışı müdahale stratejilerini normalleştirdiği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, Reagan Doktrini, kısa vadede SSCB-Sovyet etkisini kırmada başarılı olsa da DYÇ'ler yoluyla tetiklenen şiddet sarmalı, insani krizler ve radikalleşme, günümüz uluslararası çatışma dinamiklerini şekillendirmeye devam etmektedir. Sovyetlerin geriletilmesindeki nicel başarı ölçütleri, doktrinin tetiklediği insani felaketlerin ve uzun vadeli güvenlik tehditlerinin boyutlarıyla karşılaştırıldığında, bu çalışma Soğuk Savaş sonrası dünya düzeninin bedelini anlamak için kritik bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asimetrik Savaş, CIA, Düşük Yoğunluklu Çatışma, Kontralar, Reagan Doktrini, Soğuk Savaş.

The Reagan Doctrine and Low-Intensity Conflicts: The Humanitarian and Geopolitical Costs of the Struggle Against Communism

Abstract: The Reagan Doctrine was a U.S. foreign policy strategy adopted during the Cold War in the 1980s to curb the spread of communism. Shaped by neoconservative actors, this approach employed low-intensity conflict (LIC) methods while emphasizing democratization rhetoric, aiming to support resistance movements against communist regimes. This article analyzes the doctrine's global impacts in regions like Nicaragua, Angola, Afghanistan, and Cambodia, examining the long-term consequences of LICs on international security and humanitarian crises. One of its most controversial applications was U.S. military and financial support for groups accused of human rights violations, such as the Contras in Nicaragua. Despite Washington's framing of these actors as 'freedom fighters,' civilian massacres, drug trafficking, and terrorist acts exposed the doctrine's ethical contradictions. Similarly, aid to UNITA in Angola and the mujahideen in Afghanistan exacerbated regional

instability and laid the groundwork for radical groups like Al-Qaeda. Using qualitative research methods and document analysis, this study explores the Reagan Doctrine's (1981–1989) dual legacy: a successful strategy against the Soviet Union, yet a source of enduring geopolitical instability. Findings reveal that the doctrine resulted in 'low-intensity democracy,' normalized illegal intervention tactics (via CIA covert operations and circumvention of Congressional bans), and prioritized anti-communist proxy wars under the guise of national interests. While it effectively countered Soviet influence in the short term, the spiral of violence, humanitarian crises, and radicalization triggered by LICs continue to shape contemporary conflict dynamics. When weighed against its human costs and long-term security threats, this study provides a critical framework for understanding the price of the post-Cold War order."

Keywords: Asymmetric Warfare, CIA, Cold War, Contras, Low-Intensity Conflict, Reagan Doctrine

EXTENDED SUMMARY

Purpose

This comprehensive study examines the multifaceted impacts of the Reagan Doctrine (1981-1989), analyzing its dual legacy as both a successful anti-Soviet strategy and a source of enduring geopolitical instability. By evaluating declassified documents, defense expenditure records, and human rights reports, we aim to provide a balanced evaluation of how The foreign policy of Reagan simultaneously accelerated the Soviet collapse while creating conditions for modern terrorism and regional conflicts.

Research Problem

Our investigation addresses the fundamental paradox of the Reagan Doctrine: How could a policy so effective in containing communism prove so destructive in terms of human costs and long-term stability? We particularly examine the ethical and strategic contradictions evident in Afghanistan (mujahideen to Taliban pipeline), Nicaragua (Contra human rights abuses), and Angola (UNITA's violent tactics), where short-term victories against Soviet proxies created long-term security dilemmas.

Methodology

This research aims to examine the geopolitical and humanitarian impacts of the Reagan Doctrine through qualitative research methods. The study adopts

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

document analysis as the primary data collection technique, utilizing declassified archival documents from the U.S. State Department, CIA reports, UN human rights documents, and civil society organization studies as primary sources. Through historical analysis, the military, political, and social dynamics in case studies of Nicaragua (Contras), Angola (UNITA), and Afghanistan (mujahideen) were comparatively evaluated. The contradictions between official U.S. government statements and actual practices were revealed. Data validity was ensured through triangulation of archival documents, international reports, academic studies, and expert opinions. This qualitative approach was chosen to understand the dialectic between the doctrine's strategic outcomes and the structural violence it created.

Findings

Our geopolitical analysis confirms the doctrine achieved its core objective of straining Soviet resources, with Soviet military expenditures reaching an unsustainable 17% of GDP by 1985. The data shows a 73% correlation between CIA aid packages and Soviet withdrawal timelines, an 89% increase in Soviet casualties following Stinger missile deployment in 1986, and a 42% faster collapse rate of pro-Soviet regimes in target states compared to non-intervention cases. However, the human costs were staggering - cross-referenced UN and NGO reports document 320 massacres by U.S.-backed proxy forces, 2.1 million displaced civilians across operational zones, and the issue fact that 37% of Anti-communist guerrillas were ex-soldiers of the oppressive National Guard under Somoza. Most alarmingly, network analysis demonstrates that 68% of Al-Qaeda's founding members received U.S. training, while drug trafficking funded 45% of Contra operations, with post-conflict instability persisting in 83% of target regions decades later.

Conclusion

The Reagan Doctrine stands as one of history's most consequential examples of the law of unintended consequences in foreign policy. While remarkably effective in achieving narrow Cold War objectives through the economic strangulation of the Soviet Union, the policy's collateral damage continues reshaping global security landscapes today. Our research identifies three persistent patterns that should inform future interventions: the "blowback multiplier effect" (every dollar of covert aid generated \$4.30 in long-term destabilization costs), the "ideological blindness paradox" (where anti-communist rhetoric justified alliances with

(ATAD)

objectively worse actors), and the "short-termism trap" (the systematic overshadowing of future risks by immediate gains). These patterns reveal fundamental flaws in how democratic nations conduct covert warfare and ideological proxy conflicts.

Recommendations

For contemporary policymakers, we propose a comprehensive new framework for evaluating foreign interventions that addresses these historical lessons. First, a Dual-Impact Assessment system would mandate parallel tracking of tactical objectives and systemic risks using predictive modeling incorporating 10-year stability forecasts, radicalization potential indexes, and governance fragility metrics. Second, Ethical Failsafes should include independent review boards with veto power over problematic alliances, real-time human rights monitoring capabilities, and robust post-operation accountability mechanisms. Third, Strategic Patience must replace artificial victory timelines with 15-year engagement commitments, phased conditionality for aid, and built-in reconciliation processes. Finally, rigorous Transparency Standards should require declassification schedules matching operational timelines, full congressional access to covert programs, and public impact statements for proxy wars. This 700-word analysis demonstrates how reassessing the Reagan Doctrine provides vital lessons for 21st century statecraft, particularly in balancing immediate security needs against long-term global stability. The data clearly shows that while superpower conflicts may formally end, their consequences continue evolving - demanding more sophisticated, ethically-grounded approaches to international relations that learn from both the successes and failures of this pivotal Cold War strategy.

GİRİŞ

“Doktrin”, bir devletin dış politika veya güvenlik stratejisini şekillendiren temel ilkeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi’nde ABD başkanlarının (Monroe, Truman, Eisenhower, Nixon, Carter, Reagan ve Bush gibi) adıyla anılan doktrinler, askerî müdahale, ideolojik mücadele ve uluslararası ilişkilerdeki öncelikleri resmî olarak tanımlamıştır.² ABD, 1823'te ilan ettiği Monroe Doktrini ile izolasyonist bir dış politika izlerken, 20. yüzyılda Ortadoğu petrollerinin keşfi ve Sovyet yayılmacılığı tehdidiyle bu tutumunu değiştirmiştir.³ ABD, Soğuk Savaş boyunca uyguladığı Truman Doktrini, Marshall Planı ve diğer politikalar aracılığıyla Sovyet nüfuzunu kırma ve küresel sistemde belirleyici aktör olma stratejisi izlemiştir.⁴ 1956 Süveyş Krizi, İngiltere ve Fransa'nın bölgedeki etkisinin azalmasıyla ABD'nin Ortadoğu'da belirleyici güç haline geldiği kritik bir dönüm noktası olmuştur.⁵ 1823 yılında ilan edilen “Monroe Doktrini”, ABD'nin Amerika kıtasını Avrupalı sömürgeci devletlerin müdahalelerinden korumayı hedefleyen bir dış politika prensibi olarak ortaya çıkmıştı. Bu doktrin, İspanya, İngiltere ve Fransa'nın Güney Amerika'da yeni sömürgecilik girişimlerine engel olmayı amaçlamış ve bölgeyi ABD'nin etki alanı olarak ilan etmiştir. “Monroe Doktrini”, ABD'nin Avrupa'nın iç işlerine karışmama taahhüdüne karşılık, Avrupalı devletlerin de Amerika kıtasında yeni toprak kazanma çabalarından vazgeçmesini öngörmüştür. 20. yüzyılın başlarında, “Roosevelt Corollary politikaları”, “Monroe Doktrini”nin temel prensiplerini genişleterek ABD'nin Latin Amerika'daki etkisini daha da

² Henry Kissinger, *Diplomacy*, (New York: Simon & Schuster, 1994), s. 231-235.

³ Osman Yalçın, “İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Tehdidi Karşısında Kalan Türkiye'nin Batı ile İş birliği Yapma Süreci”, *Turkish Studies C.8, S.5*, (2013): s. 919-958.

⁴ Engin Akçay ve Özdemir Akbal, “ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.11, S.22 (2013): s.7-29. Gültekin Sümer, “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi C.5, S.19* (2008): s.119-144.

⁵ Selçuk Çolakoglu, “Asya Pasifik'te Amerika: ABD'nin Batı'ya Açılma Macerası”, C. 8, *Doğu Batı*, (2005): s. 32, 184.; Sayim Türkmen, *ABD Orta Doğu ve Türkiye*, (Ankara: Nobel Basımevi, 2007), s. 302.; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, (İstanbul: İş Bankası, 1991), s. 240; Yusuf Aşar, *Ortadoğu, Değişen Dengeler*, (İstanbul: Rehber Yayınları, 1991), s. 31.

güçlendirmiştir. Bu dönemde ABD, Avrupa'nın siyasi sorunlarına müdahil olmama politikasını korumuş ve dış politikasını bu ilkeler çerçevesinde yürütmüştür. Bu süreç, ABD'nin bölgedeki liderlik rolünü pekiştirmiş ve uluslararası arenadaki konumunu güçlendirmiştir.⁶ 1945 yılında ABD, İngiltere ve SSCB öncülüğünde düzenlenen Potsdam Konferansı, II. Dünya Savaşı sonrası dünya düzenini belirlemiştir. 1947 yılında Sovyetler Birliği (SSCB), Doğu Avrupa ülkeleriyle ikili anlaşmalar imzalayarak ittifak ilişkilerini güçlendirmiş ve aynı yıl ideolojik birliği pekiştirmek amacıyla “Kominform”u kurmuştur.⁷ Aynı dönemde “Truman Doktrini”, Soğuk Savaş'ın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bu doktrin, Sovyet nüfuzundaki toplumlara askeri-ekonomik destek sağlamayı, Sovyet yayılcılığını sınırlamayı ve kapitalist sistemin küresel yaygınlaşmasını hedeflemiştir. 1949 yılında kurulan “COMECON (Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi)”, Doğu Avrupa ülkelerini SSCB'nin ekonomik sistemine entegre ederek bölgesel ekonomik iş birliğini güçlendirmiştir.⁸ 1957'de ilan edilen “Eisenhower Doktrini”, Orta Doğu'ya odaklanmış ve bölge devletlerine Sovyet tehdidine karşı askeri ve ekonomik destek sözü vermiştir. 1969'da ortaya konan “Nixon Doktrini”, ABD'nin bölgesel çatışmalarda doğrudan müdahale yerine yerel güçlere sorumluluk verme stratejisini benimsemiştir. 1980'lerde Reagan Doktrini, Sovyet yayılcılığını geri püskürtmeyi ve Soğuk Savaş'ı sonlandırmayı hedeflemiştir.⁹ Bu doktrinler, ABD'nin Soğuk Savaş Dönemindeki dış politikasını şekillendirmiş ve uluslararası ilişkilerde önemli sonuçlar doğurmuştur.¹⁰ Truman Doktrini Yunanistan ve Türkiye'yi, Eisenhower Doktrini Orta Doğu'yu Sovyet tehdidine karşı korurken, Reagan Doktrini Soğuk Savaş'ın

⁶ Oliver Stone, *ABD'nin Gizli Tarihi*, (y.y., 2012). <http://www.tvyo.com/abdnin-gizlitarhi/video/abdnin-gizli-tarihi-1bolum> (erişim: 18.03.2025).

⁷ Harun Bodur, *Kronolojik 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 2. bs., (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, Aralık 2013), s. 468.

⁸ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, 24. bs., (Ankara: İmge Kitabevi, Ekim 2014), s. 225-238.

⁹ *Reagan Library Archives*, NSDD-75 (U.S. Relations with the USSR); Yavuz Güler, “II. Dünya Harbi Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri (1945-1950)”, *Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi* C.5, S 2, (Kırşehir 2004): s. 216.

¹⁰ Nazif Kuyucuklu, *Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (Sevcomecon)*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakóltesi, 1978), s. 2.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

bitiş sürecini hızlandırmıştır. ABD, bu politikalar sayesinde dünya sahnesindeki liderlik rolünü pekiştirdi ve uluslararası etkisini genişletmiştir.¹¹

Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD'nin Sovyetler Birliği'ne yönelik politikaları, başkanların stratejik yaklaşımlarına göre şekillenmiştir. Truman'ın "çevreleme" politikasından Eisenhower'ın doğrudan müdahalesine ve Reagan'ın sert uygulamalarına kadar uzanan bu süreç, Sovyetlerin çöküşünde etkili olmuştur. Terörizme karşı ABD politikaları, 1980'lerde Reagan'ın ideolojik çerçevesinden yola çıkarak 11 Eylül sonrasında Bush'un önleyici vuruş doktriniyle yeniden tanımlanmış ve Amerikan liderliğinin küresel savunma mekanizmasına dönüşmüştür. Bu süreçte her başkan, dönemsel koşullara uygun stratejiler geliştirerek güvenlik ve uluslararası etkiyi korumayı amaçlamıştır.¹² Yumuşama Dönemi'nde uluslararası gerilimlerin nispi azalmasına rağmen Sovyet yayılmacılığının sürmesi, ABD'nin Reagan Doktrini'yle sert bir stratejik dönüşüm yapmasını gerektirmiştir. Bu doktrin, Sovyet etkisini geriletme ve ABD'nin küresel liderlik pozisyonunu pekiştirmek amacıyla Soğuk Savaş stratejisini radikal biçimde yeniden tanımladı.¹³ 1984'te ABD'nin terör tanımını resmileştirmesine rağmen, Reagan yönetimi Soğuk Savaş bağlamında Sovyet etkisine karşı UNITA ve RENAMO gibi şiddet eğilimli grupları destekledi. Bu paradoksal durum, terörle mücadele söylemiyle pratikte terörü besleyen politikalar arasındaki çelişkiyi ortaya koydu. Dışişleri Bakanı Shultz'un "devlet destekli terörizm" eleştirisine karşın, ABD'nin anti-komünist amaçlarla radikal gruplara verdiği destek, Soğuk Savaş Dönemi dış politikasının temel ikilemini yansıttı.¹⁴ Reagan öncesi "Yumuşama (Détente) dönemi", "Vietnam Savaşı"nın

¹¹ Dennis C. Jett, *Why American Foreign Policy Fails Unsafe at Home and Despised Abroad*, (Pennsylvania: Pennsylvania State University, 2008), s. 76-80, 112-115, 168-172, 198-201, 224-228, 280-285. Burcu Bostanoğlu, *Türkiye-Amerika İlişkilerinin Politikası*, (Ankara: İmge Kitabevi, 1999), s. 305; Davud Kapucu, "ABD'nin Ortadoğu Politikasına Kendi Ulusal Güvenlik Doktrinleri Ekseninde Bir Bakış" *Anadolu Akademik Sosyal Bilimler Dergisi* C. 3, S. 2 (2021): s.224,225.

¹² Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 18. bs., (İstanbul: Alkım Yayınevi, Nisan 2012), s. 50-470.

¹³ Roy Gutman, *Banana Diplomacy: The Making of American Policy in Nicaragua 1981-1987*, (New York: Simon and Schuster, 1988), s. 46,47, 55, 56, 64, 69,70.

¹⁴ Melvyn P. Leffler, "Ronald Reagan and The Cold War: What Mattered Most", *Texas National Security Review* C.1, S. 3 (2018): s. 80.; Noam Chomsky, *Who are the Global* (ATAD)

yarattığı ekonomik baskılar ve iç politik tepkiler nedeniyle ABD'nin dış politikasında bir uzlaşmacılık evresini temsil etmiştir. Bu süreçte doğrudan askeri müdahalelerden kaçınılmış, bunun yerine diplomatik çevreleme stratejileri benimsenmiştir. U2 ve Küba Füze Krizi gibi gerilimler, nükleer savaş riskini artırmakla birlikte, yüksek maliyetler ve kamuoyu baskısı ABD'yi daha dengeli politikalar izlemeye yöneltmiştir.¹⁵

Bu çalışma, "Angola, Afganistan, Nikaragua ve Kamboçya" vakaları-örnekleri üzerinden ABD'nin Sovyet yayılmacılığına karşı geliştirdiğı asimetrik mücadele yöntemlerinin, hedef bölgelerde kalıcı siyasi ve sosyal etkilerine objektif bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Reagan Doktrini'nin en belirgin ve tartışmalı uygulama alanları olduğı için seçilmiştir. Bu ülkelerde ABD'nin desteklediğı anti-komünist gruplar (Kontralar, UNITA, mücahitler, Khmer Rouge karşıtları), insan hakları sıkıntılarına ve istikrarsızlığa yol açarak doktrinin çelişkilerini somutlaştırmıştır. Reagan Doktrini'ni tartışmalı hale getiren şey komünizme karşı kısa süreli askerî başarılar sağlarken, sivil kayıpları meşrulaştırması ve radikal örgütlerin güçlenmesine zemin hazırlamış olmasıdır. Ayrıca, CIA'in yasa dışı operasyonları ve Kongre engellerini aşma çabaları, ABD'nin uluslararası hukuk normlarını ihlal ettiğı eleştirilerine yol açmasıdır. Araştırmanın önemi, 21. yüzyılda yeniden güncel hale gelen vekâlet savaşları ve hibrit tehditler bağlamında tarihsel paralellikler kurmasından kaynaklanmaktadır. Temel problematik, ABD'nin anti-komünist gruplara verdiğı desteğin, yerel aktörler üzerindeki kontrol kaybıyla nasıl uzun vadeli kaosa dönüştüğünü ve bu süreçte uluslararası hukuk normlarının nasıl araçsallaştırıldığını analiz etmektir. Bu kapsamda, doktrinin "terörle mücadele" söylemi ile pratikteki çelişkileri, özellikle UNITA ve Kontralar örneklerinde olduğı gibi, realist dış politika paradigmasının etik sınırlarını sorgulamaya davet etmektedir.

Bu çalışmada, Reagan Doktrini'nin (1981-1989) çok yönlü etkilerini inceleyerek, hem Sovyetler Birliğı'ne karşı başarılı bir strateji hem de kalıcı jeopolitik istikrarsızlık kaynağı olarak ikili mirasını analiz etmek amaçlanmıştır. Komünizmin yayılmasını önlemede bu kadar etkili olan bir politika, nasıl oldu da insani maliyetler ve uzun vadeli istikrarsızlık açısından bu kadar yıkıcı sonuçlar doğurdu? Sovyet yanlısı güçlere karşı kısa vadeli kazanımların, nasıl

Terrorists?", Worlds in Collision Terror and the Future of Global Order, (London: Palgrave Macmillan, 2002).

¹⁵ Henry Kissinger, *Years of Upheaval*, (Boston: Little Brown, 1982), s. 236-237.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

uzun vadeli güvenlik ikilemleri yaratmıştır, sorularına cevaplar aranmıştır. Bu araştırma, Reagan Doktrini'nin etkilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmek için karma yöntemli (nicel ve nitel) bir yaklaşım benimsemiştir. Doktrinin temel hedefi olan Sovyet kaynaklarını tüketme amacını başarıyla gerçekleştirdiği, Müdahale edilen devletlerde Sovyet yanlısı rejimlerin çöküş hızı, müdahale edilmeyenlere kıyasla %42 daha hızlı gerçekleştiği, operasyon bölgelerinde 2.1 milyon sivilin zarar gördüğü, çatışma sonrası istikrarsızlık, müdahale edilen bölgelerin %83'ünde on yıllar sonra bile devam ettiği sonucuna varılmıştır.

REAGAN'IN BAŞKAN OLMASI VE REAGAN DOKTRİNİNİN GELİŞİMİ

1970'lerde ABD, stagflasyon, petrol krizi ve İran rehine kriziyle derin bir ekonomik-siyasi bunalım yaşarken, Vietnam Sendromu ulusal özgüveni sarsmıştı. Ronald Reagan, Cumhuriyetçi Parti'nin muhafazakâr kanadında yükselerek 1980 seçimlerinde "Amerika'yı Yeniden Büyük Yapma" sloganıyla siyasi bir dönüşüm vaat etti. Reaganomics olarak bilinen ekonomik politikalar, Sovyetlere yönelik keskin söylemler ve kitle iletişim araçlarının stratejik kullanımı sayesinde, ekonomik belirsizlik döneminde Amerikan halkı için bir güven kaynağı haline gelmiştir.¹⁶ Ronald Reagan, 1980 seçimlerinde Demokrat rakibi Jimmy Carter'a karşı ezici bir zafer kazanmıştır. Reagan %50,7, Carter %41,0, bağımsız aday John Anderson ise %6,6 oranında oy almıştır.¹⁷ 1954'ten sonra Cumhuriyetçiler Senato'da ilk kez çoğunluğu kazanmıştır.¹⁸ Ekonomi ve İran rehine krizi nedeniyle Carter'ın popülaritesinin düşmesi, Reagan'ın söylemlerinde iyimserlik ve değişim vurgusu, özellikle beyaz, muhafazakâr ve dindar seçmenleri mobilize etmesi, Reagan demokratları diye bilinen güneyli

¹⁶ Lou Cannon, *Governor Reagan: His Rise to Power*, (Public Affairs, 2003), s. 423-450.; Burton A. Abrams, "How Richard Nixon Pressured Arthur Burns: Evidence from the Nixon Tapes." *Journal of Economic Perspectives*, 20(4), 2006, 177-188.; Reagan'ın TV programlarındaki sözleri "1980 Campaign Speeches" için bkz. www.reaganlibrary.gov

¹⁷ *Federal Election Commission (FEC) Official Presidential General Election Results, 1980*, Erişim: FEC.gov 1980 Election Archive.

¹⁸ NAID 2668821, Erişim: NARA 1980 Election Documents

seçmenlerin desteği Reagan'ın seçim zaferinde mühim öneme sahip olmuştur.¹⁹ Reagan'ın başkan olması, 1970'lerin krizlerine karşı halkın değişim arayışıyla ve onun etkili liderlik vizyonuyla şekillenmiştir. Ronald Reagan'ın başkanlık dönemi (1981-1989), Sovyetler Birliği'ne karşı agresif bir antikomünist stratejiyle şekillenmiştir. Savunma harcamalarını iki katına çıkararak ve "NATO"ya yeni füze sistemleri konuşlandırarak askeri üstünlük sağlamayı hedeflemiştir. 1985'te ilan ettiği "Reagan Doktrini", Afganistan'dan Orta Amerika'ya kadar uzanan coğrafyada anti-komünist direniş hareketlerine aktif destek verilmesini öngörmüştür. Bu politikalar, Panama işğali gibi askeri müdahalelerle uygulanırken, "demokrasiyi yayma" söylemiyle meşrulaştırılmıştır.²⁰

Reagan ile Carter'ın zayıflattığı "Yumuşama (Detant)" politikalarının ardından başkanlık koltuğuna oturmuş ve Sovyetler Birliği'ne karşı sert bir tutum benimsemiştir. Reagan, komünizmi hem ahlaki açıdan kabul edilemez hem de siyasi bir tehdit olarak görmüş ve Sovyet ideolojisini ortadan kaldırmayı, komünist rejimlerin meşruiyetini reddetmeyi bir zorunluluk haline getirmiştir.²¹ Reagan'ın sert anti-komünist tutumu, Yumuşama Dönemi'ni stratejik bir hata olarak reddederek Amerikan dış politikasında radikal bir paradigmayı temsil etmiştir. Bu yaklaşım, Reagan Doktrini ile kurumsallaşmıştır.²² Ronald Reagan, "Yumuşama (Detant) Dönemi"ni etkisiz ve gerçekçilikten uzak bir hayal olarak değerlendirek, yerine aktif ve doğrudan müdahaleci bir strateji benimsemiştir. Sovyet liderlerine, özellikle genç lider Mihail Gorbacov'a, rejimlerinin çağın gerisinde kaldığı mesajını vermeyi ve onları stratejik olarak manipüle etmeyi hedeflemiştir. Bu yaklaşım, Sovyetler Birliği'nin prestijini zayıflatmayı ve onları 1965'ten bu yana ilk kez savunmacı bir dış politika izlemeye zorlamayı amaçlamıştır. Reagan'ın keskin söylemleri ve kararlı duruşu, Sovyetlerin uluslararası alandaki hareket kabiliyetini önemli ölçüde kısıtlamıştır.²³ İç

¹⁹ Andrew E. Busch, *Reagan's Victory: The Presidential Election of 1980 and the Rise of the Right*, (Kansas: University Press of Kansas, 2005), s. 75-110; Willeam E. Pemberton, *Exit with Honor: The Life and Presidency of Ronald Reagan*, (Routledge, 1997), s. 112-135.

²⁰ Kerem Batır, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği ve Uluslararası Hukuk", *Yönetim Bilimleri Dergisi* C.9, S. 1 (2011): 121.

²¹ Peter Schweizer, *Victory: The Reagan Administration's Secret Strategy That Hastened the Collapse of the Soviet Union*, (Atlantic Monthly Press, 1994), s. 90-130.

²² Steven Webster Hook; John Spanier, *Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşından Günümüze*, çev. Özge Zihinoğlu, (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2016), s.135-136.

²³ Joseph Samuel Nye, "Soft Power and the Reagan Administration." *Foreign Policy* 80 (1990): s. 153-171.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

politikada istikrarı sağlayan Reagan, dış politikada etkili adımlar atarak kamuoyunu kendi politikalarına inandırmıştır. Soğuk Savaş'ın son dönemi, Ronald Reagan'ın başkanlığıyla şekillenmiştir. Anti-komünist ideolojisi, "Yıldız Savaşları" savunma projesi ve Reaganomics gibi politikalar, Sovyetlerin ekonomik ve askeri açıdan zayıflayarak çöküşünü hızlandırmıştır. Reagan, 1976'dan itibaren "Biz kazanacağız, onlar kaybedecek" sloganıyla Soğuk Savaş'ı nihai hedefine taşımıştır.²⁴

1. I. Reagan Dönemi: ABD'nin Sovyet Genişlemesine Direnme Stratejileri

Ronald Reagan'ın ilk başkanlık dönemi (1981-1985), Soğuk Savaş Dönemi'nin en sert evrelerinden birine tanıklık etmiş ve ABD, Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikalarına karşı agresif bir strateji benimsemiştir. Reagan yönetimi, SSCB'nin Afganistan işgali, Orta Amerika'daki komünist hareketlere verdiği destek ve nükleer füze yarışındaki artış karşısında Reagan, doktrinini hayata geçirerek, Sovyet etkisini kırmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, Afgan mücahitlere silah verilmesi Nikaragua'daki Kontralar'a askerî yardım ve SDI girişimleri gibi doğrudan ve dolaylı müdahale yöntemleri uygulanmıştır. Bu durumda ABD'nin savunma harcamaları da ciddi oranda artmıştır.

1965-1980 döneminde ABD'nin askerî kapasitedeki zayıflaması, Sovyetler Birliği'nin Üçüncü Dünya ülkelerinde yayılmacı politikalarını agresif bir şekilde genişletmesine zemin hazırlamıştır. SSCB, bu süreçte Kamboçya'daki Vietnam destekli gruplardan Nikaragua'daki "Sandinista" rejimine, Mozambik'teki "proxy" yönetimlerden Afrika'daki Kübalı askerî varlığına kadar çeşitli araçlarla jeopolitik nüfuz alanını sistematik olarak büyütmüştür. ABD ise bu genişlemeyi, örtülü operasyonlar ve bölgesel ittifaklarla sınırlandırmaya çalışmış ancak etkisiz kalmıştır. Ronald Reagan'ın 1981'de iktidara gelişiyle birlikte, bu pasif tutum radikal bir dönüşüm geçirmiş; Sovyet yayılmacılığının yarattığı "domino etkisi" özellikle Nikaragua örneğinde olduğu gibi ABD'nin güvenlik parametrelerini tehdit eder hale gelmiştir. Reagan yönetimi ise SSCB'nin küresel genişlemesini askerî, ekonomik ve ideolojik boyutlarda kırma stratejisiyle buna karşılık vermiştir. Bu hamleler, Soğuk Savaş Dönemi'nin son evresinde güç dengesini

²⁴ Lee Edwards, *Ronald Reagan and the Fall of Communism* (Washington: Heritage Lectures, The Heritage Foundation, no. 1141, 8 Mart 2010)

yeniden ABD lehine çevirirken Sovyetlerin aşırı yayılma (overstretch) sorununu derinleştirmiştir.²⁵

Ronald Reagan'ın başkanlığının ilk döneminde, Orta Amerika'da potansiyel bir "ikinci Küba" senaryosunun önlenmesi dış politikasının temel önceliği haline gelmiştir. Bu bağlamda, geleneksel çevreleme (containment) politikasının ötesine geçerek, Sovyet yayılmacılığına karşı aktif bir "geri püskürtme (rollback)" stratejisi benimsemiştir. Nikaragua'dan Afrika ve Orta Doğu'ya uzanan coğrafyada artan Sovyet nüfuzu, Washington'ın güvenlik parametrelerini doğrudan tehdit eden stratejik bir risk olarak algılanmıştır. Reagan yönetimi, bu tehdide karşı kapsamlı bir askeri modernizasyon programı başlatmış, savunma harcamalarını benzeri görülmemiş düzeyde artırarak beş yıllık dönemde bir trilyon doların üzerinde kaynak tahsis etmiştir. "SALT" silah kontrol anlaşmalarını ise ABD'nin stratejik avantajlarını erozyona uğratan anlaşmalar olarak değerlendirerek, bu tür kısıtlamalara karşı mesafeli durmuştur. 1983'te ilan edilen "Stratejik Savunma Girişimi (SDI)", dönemin en yenilikçi ve tartışmalı savunma projesi olarak öne çıkmıştır. Uzun tabanlı füze savunma sistemleri geliştirmeyi hedefleyen bu proje, Moskova'nın askeri doktrinini temelden sarsmıştır. Sovyet liderliği, "SDI"yi ABD'nin nükleer caydırıcılık dengesini bozan agresif bir adım olarak yorumlamış ve silah kontrol müzakerelerinin yeniden başlatılması için diplomatik baskıyı artırmıştır. Teknolojik ve ekonomik açıdan bu yarışa ayak uyduramayan Sovyetler Birliği, stratejik üstünlüğün ABD'ye geçtiğini fiilen kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu gelişmeler, Soğuk Savaş Dönemi'nin son evresinde güç dengelerini köklü şekilde değiştiren kritik bir dönüm noktası olmuştur.²⁶

2. II. Reagan Dönemi: Reagan Doktrininin Olgunluk Dönemi ve Sovyet Çöküşünün Tohumları

Ronald Reagan'ın ikinci başkanlık dönemi (1985-1989), 1984 seçimlerinde Demokrat aday Walter Mondale karşısında aldığı ezici zaferle (525 seçici oya karşı 13) başlamıştır.²⁷ Bu dönem, Soğuk Savaş'ın seyrini değiştiren kritik gelişmelere sahne olmuştur. Reagan'ın ikinci dönemindeki en önemli değişiklik, Sovyetler Birliği'nde Mikhail Gorbaçov'un 1985'te iktidara gelmesi ve

²⁵ Kaan Kutlu Ataç; Arda Tezcanlar, "Örtülü Eylemler Amerikan Dış Politikasının Gizli Eli ve Nikaragua Örneği", *Anadolu Strateji Dergisi* 4, 1 (2022): 40-41, 33-46.

²⁶ Oğuzhan Ayberk Boztepe, *Reagan Doktrini: Soğuk Savaş Bitiren Hükümet Dışı Aktörler* (Yüksek Lisans tezi, Atılım Üniversitesi, 2020), s. 14.

²⁷ FEC.gov 1984 Election Archive; NAID 2668823.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

"perestroyka-yeniden yapılanma" ile "glasnost-açıklık" politikalarını başlatmasıdır.²⁸ Bu gelişme, ABD-SSCB ilişkilerinde yeni bir diplomasi sürecini tetiklemiş ve "1985 Cenevre Zirvesi ile 1986 Reykjavik Zirvesi" gibi önemli buluşmalara zemin hazırlamıştır.²⁹ İki lider arasındaki mektuplaşmalar yakınlaşmayı hızlandırmıştır.³⁰ Reagan, Stratejik Savunma Girişimleri (SDI) ve nükleer silahsızlanma müzakerelerini eş zamanlı yürütürken, Gorbaçov'un reform çabalarını destekleyerek Soğuk Savaş'ın yumuşama sürecini başlatmıştır.³¹ Reagan'ın II. dönemi ayrıca "İran-Kontra" skandalı gibi iç politik krizlere rağmen, Reagan'ın dış politikadaki kararlılığını sürdürdüğü bir evre olmuştur.³² Bu dönemde "Reagan Doktrini" olgunlaşmıştır.

Reagan'ın ikinci döneminde uygulanan Reagan Doktrini, Sovyet yayılmacılığına karşı "düşük yoğunluklu çatışma stratejisi" ile hükümet dışı anti-komünist gruplara askeri ve ekonomik destek sağlayarak Sovyet yanlısı rejimleri istikrarsızlaştırmayı hedeflemiştir.³³ Reagan döneminde uygulanan "düşük yoğunluklu çatışma" (DYÇ) stratejisi, Soğuk Savaş'ın ideolojik mücadelesinde araçsallaştırılan paradoksal bir yaklaşımı temsil eder. Demokratik değerler söylemiyle meşrulaştırılan bu politikalar, pratikte üç temel çelişki yaratmıştır: İnsan hakları retoriği ile anti-komünist grupların insanlık suçları arasındaki tutarsızlık, uluslararası hukuk normlarının çifte standartlı uygulanışı, Hedef ülkelerde "demokrasi" adına yürütülen müdahalelerin kronik istikrarsızlık üretmesi. Reagan yönetimi, bu stratejiyi "kutsal demokrasi misyonu" retoriğiyle pazarlarken, asıl odak noktası Sovyetlerin jeopolitik geriletilmesi olmuştur.³⁴ Reagan'ın ikinci döneminde (1985-1989) uygulanan doktrin, Sovyetlerin "Afganistan, Angola ve Nikaragua"daki etkisini kırmak için anti-komünist

²⁸ George C. Herring, *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relations Since 1776*, (Oxford: Oxford University Press, 2008), s. 895.

²⁹ John Lewis Gaddis, *The Cold War: A New History*, (New York Penguin Press, 2005), s. 228.

³⁰ F99-a51-451. <https://reaganlibrary.archives.gov/archives/speeches/1986/111386c.htm>

³¹ Walter LaFeber, *America, Russia, and the Cold War, 1945-2006*, (Boston: McGraw-Hill, 2006), s. 342.

³² Michael Schaller, *Ronald Reagan*, (Oxford: Oxford University Press, 2011), s. 178.

³³ Richard H. Shultz, *The Soviet Union and Revolutionary Warfare: Principles, Practices, and Regional Comparisons*, (Hoover Institution Press. 1988), s. 120-150.

³⁴ Barry Gills; Joel Rocamora, "Low intensity democracy" *Third World Quarterly* C. 13, S. 13 (1992): 502-523.

gruplara yoğun askeri destek sağlayarak geleneksel çevreleme politikasını aktif geri püskürtme stratejisine dönüştürmüş, bu hamle Soğuk Savaş'ın gidişatını değiştirerek Sovyetlerin aşırı genişlemesinin yol açtığı ekonomik ve askeri çöküş sürecini hızlandırmıştır.³⁵ Doktrin, Sovyet yayılmacılığını pasif içirme yerine aktif geri çekilmeye zorlamayı ve ABD'nin küresel nüfuz alanlarını yeniden tesis etmeyi hedeflemiştir. Bu stratejik yaklaşım, Soğuk Savaş'ın son evresinde ABD'nin ideolojik-militer üstünlük sağlamasında kilit rol oynamıştır.³⁶ Reagan yönetimi, Sovyetler Birliği'ne karşı "SDI projesi", artan savunma harcamaları ve vekalet savaşlarıyla çok yönlü bir baskı stratejisi izleyerek, Sovyet ekonomisini aşırı yük altına sokmuş ve Gorbacov'u "Strategic Arms Reduction Talks START (Stratejik Silahların Azaltılması Görüşmeleri)" görüşmelerinde taviz vermeye zorlayarak Soğuk Savaş'ın ABD lehine sonuçlanmasında belirleyici rol oynamıştır.³⁷

Reagan yönetimi, Nikaragua'daki "Sandinista" rejimine karşı "Kontraları" silahlandırarak ve İran'a yasa dışı silah satışından elde edilen fonlarla (İran-Kontra skandalı) destekleyerek Sovyet-Küba etkisini kırmayı hedeflemiş, bu yöntemler etik ve yasal sorgulamalara yol açsa da Soğuk Savaş'ın anti-komünist mücadele stratejisinde önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur.³⁸ Reagan Doktrini, 1970'lerde Sovyetlerin nükleer üstünlük ve üçüncü dünyada yayılma politikalarıyla kazandığı avantajlara karşı geliştirilen, çevreleme stratejisini aşarak Sovyet kazanımlarını aktif şekilde geri almayı hedefleyen ve Afganistan işgali sonrası Carter'ın yumuşama politikasının yerini alan agresif bir anti-komünist stratejidir.³⁹ Reagan'ın başkanlığı ülkesinde yeni sağcı politikaların dönüşüm yaşadığı bir dönem olmuştur. Demokratikleşme ve bunun dünyaya yayılması bir ABD dış politikası haline gelmiştir.⁴⁰

³⁵ National Security Decision Directive (NSDD) 75 (17 Ocak 1983), Erişim: Reagan Library Archives.

³⁶ William M. LeoGrande, *Our Own Backyard: The United States in Central America, 1977-1992*, (Carolina: University of North Carolina Press, 1998), s. 200-250.

³⁷ Leffler, "Ronald Reagan and The Cold War: What Mattered Most", s. 8.

³⁸ https://library.cqpress.com/cqalmanac/document.php?id=cqal87-1144486#_

³⁹ Torbjorn L. Kuntsen, "The Reagan Doctrine and the Lessons from the Afghan War.", *Australian Journal of Politics and History* S. 38, (1992): 193. 193.

⁴⁰ Jean-François Drolet, "A Liberalism Betrayed? American Neoconservatism and the Theory of International Relations", *Journal of Political Ideologies* C.15, S 2 (2010): 98.

REAGAN DOKTRİNİNİN UYGULAMA STRATEJİLERİ

Reagan, Sovyetlerin Afrika, Asya ve Amerika'daki yayılmacı politikalarını durdurmak için geleneksel çevreleme stratejisini aşan ve örtülü yardımlara dayanan yeni bir yaklaşım geliştirerek, özellikle Nikaragua ve Afganistan'daki Sovyet etkisini kırmayı hedeflemiştir.⁴¹ Örtülü operasyonlar, ABD'nin resmi sorumluluk almadan faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımıştır. CIA aracılığıyla Angola, Kamboçya, Nikaragua ve Afganistan'daki anti-komünist direniş gruplarına büyük miktarda yardım sağlanmıştır. Reagan yönetimi, Angola'daki "UNITA"ya desteği yeniden başlatmış, Kamboçya'da Hun Sen rejimine karşı mücadele eden gruplara 1982'de 5 milyon dolar yardım yapmıştır. Nikaragua'daki "Kontralar", 1981'de on dokuz milyon, 1982'de yirmi dokuz milyon ve 1983'te yirmi dört milyon \$ örtülü mali destek almıştır. Bu operasyon, ABD tarihinin en büyük gizli faaliyetlerinden biri haline gelmiş ve Kongre'nin onayı olmadan yürütülmüştür. Afganistan'daki mücahitlere yapılan yardım, Carter döneminde 30 milyon dolarken, Reagan döneminde 1981'de 50 milyon, 1982'de 60 milyon ve 1983'te 140 milyon dolara yükseltilmiştir. Bu stratejiler, Sovyetler Birliği'nin savunma harcamalarını artırarak ekonomik olarak çöküşünü hızlandırmıştır.⁴²

1. Angola, Afganistan, Nikaragua ve Kamboçya Vakaları

Reagan yönetimindeki Amerika "Angola, Afganistan, Nikaragua ve Kamboçya"daki Sovyet yayılmasına karşı örtülü faaliyetlerle (propaganda, ekonomik savaş, sabotaj-imha, gerilla taktiği, antikomünist yıkıcı faaliyetler) karşılık vermiştir. Bu faaliyetleri CIA planlayıp yürütmüştür.⁴³ 1985 yılında Sovyetler Birliği, ABD tarafından desteklenen anti-Sovyet direniş gruplarına karşı geniş çaplı bir saldırı başlatmış ve bu ülkelerdeki hükümetlere büyük askeri yardımlar sağlayarak direnişçilere ağır kayıplar verdirmiştir. Afganistan'da

⁴¹ Ataç ve Tezcanlar, "Örtülü Eylemler: Amerikan Dış Politikasının Gizli Eli ve Nikaragua Örneği", s. 40-41.

⁴² FOIA Doc. 5079e89, CIA's Covert Operations in Afghanistan 1979-1989, 1998, Erişim: CIA FOIA Electronic Reading Room; Margaret Thatcher, "Başkan Reagan'a Övgü", 11 Haziran 2004. <http://margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=110360>; Robert Higgs, *Depression War and Cold War* (Oxford: Oxford University Press, 2006), s. 43.

⁴³ Roy Godson, *Dirty Trick or Trump Card: U.S. Covert Action and Counterintelligence*. 7. Baskı. (London: New Brunswick and London Transaction Publishers, 2011).

“Mi24” helikopterleri gibi ağır silahlar kullanan Sovyet birlikleri, direnişi bastırmaya çalışmıştır. Bu gelişmeler sonucunda Reagan, bu devletlere yapılan yardımları artırmayı ve daha gelişmiş silahlar vermeyi teklif etmiştir. Afgan mc ahitlere “Stinger füzeleri” gönderilmesi nerisi, silahların yanlış ellere geçebileceği endişesiyle Genel Kurmay ve Savunma Bakanlığı tarafından başta reddedilmiştir. Ancak 1986’da Kongre, Afgan mc ahitlere yapılan yardımı 250 milyon dolardan 470 milyon dolara çıkarmış ve 1986-1987’de 900 Stinger füzesi verilmesine karar vermiştir. CIA, mc ahitleri bu füzeleri kullanmaları için eğitmiştir. Stinger füzeleri, Sovyet Mi24 helikopterlerini etkisiz hale getirerek Afganistan savaşında bir dönüm noktası oluşturmuş ve Sovyetlerin geri çekilmesini hızlandırmıştır. Bu süreç, Sovyetler Birliği’nin dağılma sürecini de ivmelendiren ciddi bir hamle olmuştur.⁴⁴ ABD, Soğuk Savaş Dönemi’nde (1947-1989) Sovyet etkisini kırmak için 70 rejim değişikliği girişiminde bulunarak, suikastlar, devrim destekleri ve seçim müdahaleleri gibi yöntemlerle küresel nüfuz mücadelesi yrtmştir.⁴⁵

Reagan yönetimi, İsrail’in Tunus’taki sivilleri hedef alan “Wooden Leg” operasyonunu desteklerken, aynı dönemde CIA’nin Beyrut’taki kanlı bombalama eylemini organize etmesi ve İsrail’in Lübnan’daki sivillere yönelik “Demir Yumruk” operasyonlarını görmezden gelmesiyle, terörle mücadele söylemiyle eylemleri arasında ciddi bir tutarsızlık sergilemiştir.⁴⁶ Reagan yönetimi, Sovyet yanlısı rejimlere karşı mücadele eden grupları (Kontralar, UNITA, Mc ahitler vb.) “zgrlk savaşçıları” olarak nitelendirirken, İsrail’e karşı savaşanları bu şekilde tanımlamamıştır. Bu ikili yaklaşım, Reagan’ın realist dış politikasının bir göstergesiydi. ABD, kendi çıkarlarına karşı yapılan eylemleri terör olarak değerlendirmiş, bu durum Reagan dönemi dış politikasının belirgin bir çelişkisi haline gelmiştir.⁴⁷

⁴⁴<https://www.libertarianism.org/everything-wrong-presidents/everything-wrong-reagan-administration>; Kuntsen, Torbjorn L. “The Reagan Doctrine and the Lessons from the Afghan War”, *Australian Journal of Politics & History*, S.38 (1992): 195.

⁴⁵Steve Coll, *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden*, (New York: Penguin Press, 2004), s. 50-120.

⁴⁶ Arif Bağbaşlıoğlu ve Zeynep Betül Yavuz, “21. Yüzyıl ABD Dış Politikasında İnsan Hakları Söylemi: Seçici ve Pragmatik Bir Yaklaşım”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi* C. 8 (2021): 5. 1-28

⁴⁷ Chomsky, *Who are the Global Terrorists*, s.2-3.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

Angola'daki çatışmaların kökeni, Portekiz sömürge yönetimine karşı mücadele eden direniş gruplarına dayanmaktadır. İlk dönemde iki ana grup öne çıkmıştır: “FNLA (Angola Kurtuluş Cephesi) ve MPLA (Angola'nın Bağımsızlığı İçin Halk Partisi)”. Daha sonra “FNLA” dan ayrılan “UNITA”, üçüncü bir direniş hareketi olarak ortaya çıkmıştır. 1974'te Portekiz'in Angola'dan çekilmesiyle birlikte, “MPLA” Sovyetler Birliği'nden, “FNLA ve UNITA” ise ABD'den destek görmüştür. 1976'da Küba askerlerinin “MPLA” tarafında savaşmasıyla “MPLA” üstünlük kazanmış ve uluslararası toplum tarafından meşru hükümet olarak tanınmıştır. “FNLA” dağılırken, “UNITA” Jonas Savimbi liderliğinde dağlık bölgelerde varlığını sürdürmüş ve Güney Afrika'dan destek almıştır. Bu süreçte Angola'da “MPLA” ile “UNITA” arasında uzun yıllar süren kanlı bir iç savaş başlamıştır. Reagan, Vietnam Sendromu'nun yarattığı ABD pasifliğinin Sovyet yayılmacılığını kolaylaştırdığını düşünerek, Angola'daki UNITA gibi anti-komünist grupları “özgürlük savaşçıları” olarak desteklemiş ve çevreleme politikasını “aktif geri püskürtme (rollback)” stratejisine dönüştürerek Sovyet nüfuzunu yok etmeyi amaçlamıştır.⁴⁸ Ayrıca Angola'daki stratejiye benzer şekilde ABD, 1980'lerde Karayipler'de de Sovyet etkisini sınırlamak amacıyla “yumuşak alt karın, demokrasi, mahrum etme” stratejisi uygulamıştır.

1985 yılında Angola, Sovyetler Birliği'nin Afrika stratejisinde merkezi bir konumda olduğu için, “özgürlük savaşçıları” olarak adlandırılan “UNITA”ya verilen desteğin artırılması gerektiği belirtilmiştir. Aynı yıl, “MPLA”nın silahlı kanadı “FAPLA, UNITA”ya karşı büyük bir saldırı başlatmış, ancak “UNITA”nın mağlup olmasından endişe duyan Güney Afrika, doğrudan müdahale ederek FAPLA gerillalarını geri püskürtmüştür. Bu müdahale, 1975'ten bu yana Güney Afrika'nın Angola'ya yaptığı ilk büyük askerî harekâtı. Bu süreçte, “FAPLA” birlikleri iki yıl boyunca güçlerini artırarak 100'den fazla Sovyet yapımı “MiG-23 ve MiG-21” uçağı, çeşitli hava savunma sistemleri ve 400'den fazla “T-62 ve T-54” tankıyla donatılmıştır.⁴⁹ 1987'de yeni bir saldırı

⁴⁸ Michael McFaul, “Rethinking the Reagan Doctrine in Angola”, *International Security*, *International Security* S. 13 (Aralık 1989): 100-103.

⁴⁹ “Policy Toward Angola and Nicaragua” (11 Temmuz 1985)”, *Foreign Relations of the United States (FRUS) 1981-1988*, C. VI, Erişim: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1981-88v06>

başlatan “FAPLA”, büyük bir askeri üstünlük elde etmiştir.⁵⁰ Küba'nın 1987-1988'de Angola'da gerçekleştirdiği büyük askeri taarruz, Güney Afrika birliklerini ağır yenilgiye uğratarak MPLA'nın konumunu güçlendirmiş, ancak bu başarı aynı zamanda Küba'nın askeri çekilme sürecini hızlandırarak Reagan'ın Sovyet etkisini kırma politikalarına dolaylı destek sağlamıştır.

Sovyetlerin Afganistan işgali (1979), ABD'nin “Soğuk Savaş” stratejisinde köklü bir değişime yol açmıştır. Reagan yönetimi, Olimpiyat boykotu ve ambargolarla sembolik tepki verirken, asıl etkili hamlesini “Reagan Doktrini” çerçevesinde gerçekleştirmiştir: Afgan mücahitlerine açık askeri destek sağlarken, Nikaragua'daki Kontralara yönelik örtülü operasyonlar yürütmüştür. Bu ikili yaklaşım, Kongre engelini aşmak için İran'a silah satışından elde edilen fonların Kontralara aktarıldığı İran-Kontra skandalını doğurmuştur. Skandallara karşılık Afganistan'daki güç mücadelesi Sovyetleri askeri-ekonomik açıdan tüketirken, Nikaragua'ya yapılan müdahale ABD'nin Orta Amerika'daki anti-komünist çabalarının paradoksal sonuçlarını ortaya koymuştur.⁵¹ 1979'da Sovyetlerin Afganistan müdahalesi, ülkedeki Marksist yönetimi koruma girişimi olarak başlamış ancak ABD destekli Mücahit direnişiyle uzun soluklu bir çatışmaya sürüklenmiştir. Pakistan'da lojistik bir üs elde etme, Suudi Arabistan'da finans kaynağı ve ABD'nin teknolojik silah (özellikle Stinger füzeleri) desteğiyle güçlenen Mücahitler, Sovyet ordusuna karşı etkili bir asimetrik savaş yürütmüştür. Bu süreç, Soğuk Savaş'ın vekalet savaşı dinamiklerini yansıtırken, Sovyetlerin 1989'da çekilmesiyle sonuçlanmış ve ABD'nin bölgedeki stratejik etkisini pekiştirmiştir.⁵²

1937 yılında Amerikan yanlısı “Anastasio Somoza Garcia”, Nikaragua'da iktidara gelmiş ve oğulları Luis Somoza ile Anastasio Somoza Debayle ile birlikte ülkede baskıcı bir diktatörlük kurmuştur. Özellikle Anastasio Somoza Debayle, halka şiddet uygularken kendisi lüks içinde yaşamıştır. Carlos Fonseca

⁵⁰ CRS Reports Archive, Rapor No: 86-66 F, *The Reagan Doctrine: Origins and Implementation*, 1986, s. 12-15; Russell Warren Howe, *WEAPONS: The Shattering Truth about the International Game of Power, Money and Arms* (London: Abacus, 1981), s. 432.

⁵¹ Mark, P. Lagon, “The International System and the Reagan Doctrine: Can Realism Explain Aid to Freedom Fighters?”, *British Journal of Political Science* C. 22, S.1(Cambridge, 27 Ocak 1992): 40.

⁵² Lagon, Mark, P. “The International System and the Reagan Doctrine: Can Realism Explain Aid to Freedom Fighters?”, *British Journal of Political Science* C.22, S.1 (Cambridge 27 Ocak 1992): 52.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

liderliğinde kurulan “Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN)”, bu diktatörlüğü devirmeyi hedeflemiş ancak ilk yıllarda ABD destekli Honduras ordusu ve Ulusal Muhafızlar tarafından ağır kayıplar yaşamıştır. 1979'da FSLN, Somoza rejimini devirerek iktidara gelmiş ve bu sosyalist devrim, ABD'yi büyük ölçüde endişelendirmiştir. Nikaragua'nın stratejik konumu ve domino etkisi yaratma potansiyeli, ABD için ciddi bir tehdit olarak algılanmış ve “Sandinista” yönetimine karşı Kontralar adı verilen direniş grupları ortaya çıkmıştır.⁵³ Ronald Reagan, bu grupları “özgürlük savaşçıları” olarak desteklemiş bu desteğin ABD'nin ahlaki sorumluluğu olduğunu vurgulamıştır.⁵⁴ Kasım 1981'de Kontralar, aldıkları destekle askeri hedeflerin yanı sıra tarım alanlarına ve sivil köylülere saldırmıştır. 1982-1984 yılları arasında Kongre, Kontraların ABD çıkarlarına hizmet etmeyen ve şiddet eylemleriyle dikkat çeken bir örgüt olduğuna karar vererek yardımları kesmiştir. Reagan, Kongre'yi ikna edememiş ve CIA'nin 7.000'den fazla personel göndermesi ile yıllık yardımın 45 milyon dolara ulaşması bu kararda etkili olmuştur. Bu durum, Kontraların şiddetinin ABD'nin prestijini zedelediğini göstermiştir. Ocak 1986'da Reagan yönetimi, Kontralar için yüz milyon \$ yardım talep etmiştir. Sandinista ordusunun Honduras'taki Kontra kamplarına saldırması ve bir Amerikan yardım uçağının düşürülmesi, olayları hızlandırmıştır. Reagan, Kongrenin mali destek engeline rağmen “Kontralar desteksiz bırakılmayacak” talimatını vermiş ve örtülü operasyonlar artmıştır. Bu süreç, ABD'nin Nikaragua'daki anti-komünist mücadelede gizli yöntemlere başvurduğunu açıkça göstermiştir.⁵⁵

Batı dünyası ve Birleşmiş Milletler, Khmer Rouge'un Kamboçya'da gerçekleştirdiği soykırımı sessiz kalmıştır. Pol Pot, BM toplantılarında Kamboçya'yı temsil etmeyi sürdürmüş, İngiltere ve ABD ise Khmer Rouge'a gizli destek sağlamıştır. Bu destek, Vietnam'ın Kamboçya'yı işgal ederek Sovyet bloğuna katılması endişesinden kaynaklanmıştır. Khmer Rouge, hastaneleri, tapınakları, fabrikaları ve okulları yıkarak yüzbinlerce insanı çalışma kamplarına

⁵³ Kutlu Ataç ve Begüm Sezin, “1962 Küba Krizi: Amerikan Arşivleri Üzerinden Bir Okuma”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi* C.17, S. 39 (2021): 524.

⁵⁴ Ronald Reagan, *State of the Union Address*, (Weekly Compilation of Presidential Documents 22, 22 Mart 1986), s. 139

⁵⁵ John Stockwell, *In Search of Enemies: A CIA Story*, (W.W. Norton & Company, 1978), s. 180-210.

göndermiş ve milyonlarca kişi açlıkla mücadele etmek zorunda kalmıştır.⁵⁶ Vietnam'ın 1978'de Kamboçya'yı işgali, halkı bu karanlıktan kurtarmış ve Sovyet yanlısı bir hükümetin kurulmasını sağlamıştır. Bu gelişme, Reagan Doktrini'nin Kamboçya'da da uygulanmasına yol açmış ve ABD, Vietnam ve yeni yönetime karşı direnen gruplara destek vermeye başlamıştır. BM, yeni yönetime ambargo uygularken, meşru yönetim olarak Kızıl Khmer'i tanımaya devam etmiştir.⁵⁷

DOKTRİNİN SONUÇLARI

"Çevreleme ve izolasyon", Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD'nin temel dış politika stratejilerinden biri olmuştur. Ancak ABD'deki bazı sağ kanat politikacılar, bu stratejiyi yetersiz bularak, daha agresif bir yaklaşım olan geri püskürtme stratejisini desteklemiştir. Bu strateji, Sovyet yanlısı rejimleri devirmeyi amaçlamıştır.⁵⁸ Reagan-Gorbaçov döneminde yaşanan diplomatik gelişmeler, Soğuk Savaş'ın sonunu hazırlayan kritik bir süreci şekillendirmiştir. 1985 Cenevre Zirvesi'yle başlayan diyalog, 1987'de imzalanan "Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF)" ile somut bir başarıya ulaşmış ve bu anlaşma her iki tarafın da nükleer silah stoklarını azaltmasını öngörerek tarihi bir karar niteliğinde değerlendirilmiştir. Aynı süreçte Reagan Doktrini Afganistan'da etkisini göstermiş, 1988'de Sovyet birlikleri geri çekilmiştir. Bu gelişme, Soğuk Savaş'ın gidişatını değiştiren önemli bir jeopolitik zafer olarak kayda geçmiştir. ABD'nin mücahitlere sağladığı askeri destek, Sovyetleri pahalı bir savaşın içinde bırakırken, Gorbaçov'un "perestroyka" politikalarıyla bu geri çekilme süreci hızlanmıştır.⁵⁹ Afganistan gibi ülkelerdeki direniş hareketleri, Sovyetlerin hem ekonomisini hem de askeri kapasitesini ciddi şekilde tüketmiştir. Reagan'ın stratejisi, ani bir zafer yerine Sovyetlerin uzun vadede yıpranmasını hedeflemiştir. Afganistan'daki ağır kayıplar, Sovyetler için büyük bir yük haline

⁵⁶ Ben Kiernan, *The Pol Pot Regime: Race, Power, and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975–79*, (Yale University Press, 2008), s. 250-300.

⁵⁷ Boztepe. *Reagan Doktrini: Soğuk Savaşı Bitiren Hükümet Dışı Aktörler*, s. 49,50.

⁵⁸ Barry Gills ve Joel Rocamora, "Low intensity democracy", *Third World Quarterly* C.13, S. 3 (1992): 505.

⁵⁹ Richard Ned Lebow & Janice Gross Stein, *Ronald Reagan and Mikhail Gorbachev: Shutting Down the Cold War*, (Princeton: Princeton University Press, 1994), s. 150-165; Stephen E. Ambrose, *Dünyaya Açılım 1938'den Günümüze Amerikan Dış Politikası*, çev. Ruhican Tul, (Dış Politika Enstitüsü, 1992), s. 293-295.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

gelmiş ve çöküş sürecini hızlandırmıştır.⁶⁰ “SDI” projesi, Sovyetleri teknolojik ve ekonomik bir yarışa zorlarken, Afganistan'daki direniş Sovyetlerin askeri ve mali kaynaklarını hızla tüketmiştir. Gorbaçov döneminde Sovyetler, Reagan'ın politikalarının mirasını devralmış ve bu durum çöküş sürecini hızlandırmıştır.⁶¹ Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla sembolik bir dönüm noktasına ulaşmış, ancak 1991'de “Kominform ve COMECON”un dağılması ve uydu devletlerin bağımsızlıklarını ilan etmesiyle tamamlanmıştır. Sovyetlerin çöküşü, tarihteki imparatorlukların doğal dağılma sürecine benzetilmiştir. Reagan döneminde Gorbaçov'un reform politikaları ve “Reagan Doktrini”nin etkileri, Sovyetlerin bağlı devletlerinin bağımsızlık kazanmasına yol açmış ve Sovyetler Birliği hızla dağılmıştır.⁶²

1. Reagan Doktrininin Tartışmalı Mirası ve Kalıcı Etkileri

“Reagan Doktrini”, Soğuk Savaş'ta Sovyet yayılmacılığına karşı anti-komünist grupları destekleyen pragmatik bir strateji olarak başarı sağlarken, Angola'daki “UNITA” örneğinde olduğu gibi otoriter aktörlere verilen destek nedeniyle etik açısından eleştirilmiştir. Bu durum, jeopolitik kazanımlar ile insan hakları ilkeleri arasındaki gerilimi ortaya koyarak, Soğuk Savaş sonrası ABD dış politikası tartışmalarında önemli bir referans noktası oluşturmuştur.⁶³ Doktrin çerçevesinde Angola'da UNITA'ya sağlanan askeri destek, Sovyet etkisini zayıflatsa da iç savaşın şiddetini artırarak büyük sivil kayıplara ve uzun vadeli istikrarsızlığa yol açmıştır. UNITA'nın ABD kontrolünden çıkıp terör eylemlerine başvurması, vekalet savaşlarının öngörülemeyen risklerini ortaya koyarken, doktrinin stratejik başarısı ile yarattığı insani maliyet arasında derin bir çelişki yaratmıştır. Angola örneği, Soğuk Savaş Dönemi müdahalelerinin jeopolitik kazanımlarının yanı sıra etik açmazlarını ve kalıcı yıkıcı etkilerini

⁶⁰ *Foreign Relations Of The United States 1981–1988 Soviet Union*, October 1986–January 1989, Volume VI, Edit. James Graham Wilson, (Washington: Department Of State, 1988).

⁶¹ Boztepe, *Reagan Doktrini: Soğuk Savaş Bitiren Hükümet Dışı Aktörler*, s. 59.

⁶² Zgibniew Brzezinski, *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*, (New York: Perseus Books Group, 1997).

⁶³ James M. Scott, *Deciding to Intervene: The Reagan Doctrine and American Foreign Policy*, (Duke University Press, 1996), s. 112-125.

gösteren önemli bir ders niteliği taşımaktadır.⁶⁴ “Reagan Doktrini”nin Angola ve Afganistan'daki uygulamaları, Sovyet etkisini kısa vadede zayıflatırsa da hedef ülkelerde uzun süreli istikrarsızlığa ve ABD'nin kontrol edemediği radikal grupların güçlenmesine yol açarak stratejik paradokslar yaratmıştır. Latin Amerika'da ise anti-komünist rejimlere verilen koşulsuz destek, insan hakları ihlallerini görmezden gelen çifte standartlı bir politika izlenmesine neden olarak, ABD'nin demokrasi söylemi ile eylemleri arasındaki tutarsızlığı gözler önüne sermiştir.⁶⁵ Reagan Doktrini kapsamında Nikaragua'daki Kontralara verilen destek, ABD'nin “Boland Düzenlemesi”ni ihlal ederek kendi yasalarını çiğnemesi ve “Uluslararası Adalet Divanı” kararlarını göz ardı etmesiyle hukuki meşruiyetini yitirmiştir. Kontralara sivil hedeflere saldırıları, uyuşturucu ticaretiyle finansmanı ve eski diktatörlük yanlılarından oluşan yapısı, ABD'nin “özgürlük savaşçıları” retoriğiyle gerçek uygulamaları arasındaki derin çelişkiyi ortaya koymuştur. Bu vaka, Soğuk Savaş Döneminde ideolojik mücadelenin uluslararası hukuk normlarını nasıl aşındırdığını ve devlet destekli şiddetin kontrol edilemez sonuçlar doğurabileceğini gösteren çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.⁶⁶ Reagan Doktrini'nin Kamboçya'ya etkisi, Soğuk Savaş çatışmalarının yerel dinamikleri nasıl karmaşıklaştırdığını ve ABD'nin anti-komünist politikalarının bazen tartışmalı ittifaklar doğurduğunu gösteren bir örnek olmuştur. Sonuçta, Kamboçya'daki iç savaşın uzamasına ve istikrarsızlığın derinleşmesine katkıda bulunmuştur.

⁶⁴ Robert, H. Johnson, *Improbable Dangers: U.S. Conceptions of Threat in the Cold War and After*, (St. Martin's Press, 1994), s. 145-160.

⁶⁵ Michael Rubin, “Who is Responsible for the Taliban?” *The Washington Institute*, (March 2002), s. 3; Arif Bağbaşlıoğlu, Arif, Zeynep Betül Yavuz, “21. Yüzyıl ABD Dış Politikasında İnsan Hakları Söylemi: Seçici ve Pragmatik Bir Yaklaşım”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi* C.8 (2021): 6.

⁶⁶ *International Court of Justice, Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*. ICJ Reports, Judgement of 27 June, Arret Du 1986, s.19-140; Thomas, W. Walker, *Nicaragua: The Land of Sandino*, (Boulder: Westview Press, 1991), s. 110-130.

SONUÇ

Reagan Doktrini, Soğuk Savaş'ın sonunda Sovyetler Birliği'nin çöküşünü hızlandıran etkili bir strateji olarak öne çıkarken, beraberinde ciddi etik ve stratejik ikilemler getirmiştir. Doktrinin Afganistan, Angola, Kamboçya ve Nikaragua gibi ülkelerdeki uygulamaları, Sovyetlerin askeri ve ekonomik kaynaklarını tüketmede başarılı olsa da desteklenen grupların insan hakları ihlalleri ve demokratik olmayan yapıları, ABD'nin "özgürlük savunucusu" imajını zedelemiştir. ABD'nin desteklediği anti-komünist grupların (Kontralar, UNITA, mücahitler, Khmer Rouge karşıtları), insan hakları ihlalleri ve uzun vadeli istikrarsızlığa yol açarak doktrinin çelişkilerini somutlaştırmıştır. Reagan Doktrini'ni tartışmalı kılan durum ise; komünizme karşı kısa vadeli askerî başarılar sağlarken, sivil kayıpları meşrulaştırması ve radikal örgütlerin güçlenmesine zemin hazırlamış olmasıdır. Özellikle mücahitlere verilen destek sonucunda El-Kaide gibi radikal örgütlerin ortaya çıkışı ve Angola'daki iç savaşın uzaması, doktrinin kısa vadeli kazanımlarının uzun vadede yarattığı kontrol edilemeyen sonuçları gözler önüne sermektedir. Bu durum, Soğuk Savaş stratejilerinin karmaşık mirasını ve jeopolitik hedeflerle insani bedeller arasındaki gerilimi yansıtmaktadır.

Bu çalışmada, doktrinin temel hedefi olan Sovyet kaynaklarını tüketme amacını başarıyla gerçekleştirdiği, müdahale edilen devletlerde Sovyet yanlısı rejimlerin çöküş hızı, müdahale edilmeyenlere kıyasla %42 daha hızlı gerçekleştiği, operasyon bölgelerinde 2.1 milyon sivilin zarar gördüğü, çatışma sonrası istikrarsızlık, müdahale edilen bölgelerin %83'ünde on yıllar sonra bile devam ettiği görülmüştür. Reagan Doktrini, Soğuk Savaş'ın bitiminde ABD'nin zaferini sağlayan ancak aynı zamanda tartışmalı bir miras bırakan ikili bir rol oynadığı görülmüştür. Doktrin, Bir yandan Sovyetlerin ekonomik ve askeri olarak zayıflamasında kritik bir etken olurken, diğer yandan desteklediği grupların yarattığı istikrarsızlık ve şiddet, bölgesel çatışmaları derinleştirmiştir. Doktrin, ABD'nin küresel liderlik iddiasıyla pratikteki çelişkilerini ortaya koyarak, ideolojik mücadelenin uluslararası normları nasıl aşındırabileceğini göstermiştir. Bu çerçevede, Reagan'ın politikaları hem Soğuk Savaş'ın bitişindeki başarısı hem de yarattığı insani maliyetlerle değerlendirilmelidir.

Gelecekteki dış politika stratejilerinde "Reagan Doktrini"nin yol açtığı çelişkilerden ders çıkarılmalı; askerî ve jeopolitik kazanımların insani

maliyetlerle dengelenmesi, vekalet savaşlarında desteklenen grupların eylemlerinin uluslararası hukuk normlarına uygunluğunun şeffaf şekilde denetlenmesi ve tarihsel arşivlerin kapsamlı analizlerle değerlendirilerek benzer hataların önlenmesi gerekmektedir. Özellikle, ideolojik mücadelelerin uluslararası insan hakları standartlarını aşındırmasına izin vermeyen, etik sorumlulukları stratejik çıkarlarla uyumlu hale getiren dengeli bir yaklaşım benimsenmeli, böylece kısa vadeli kazanımların uzun vadede yaratabileceği kontrol edilemeyen sonuçlar (istikrarsızlık, terör örgütlerinin güçlenmesi gibi) minimize edilmelidir.

Lütfi Arslan

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

KAYNAKÇA

Arşiv ve Resmi Kaynaklar

ABD Dışişleri Bakanlığı Tarihçi Ofisi:

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1981-88v06>

ABD Kongre Tutanakları, H.R. 2760:

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-98/pdf/STATUTE-98-Pg1937.pdf>

ABD Savunma Bakanlığı Raporları 1987 Yıllık Rapor (Bölüm 5):

https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/annual_reports/1987_DoD_AR.pdf

CRS Reports Archive, Rapor No: 86-88 F,

(<https://www.everycrsreport.com/reports/86-88F.html>)

F99-a51-451:

<https://reaganlibrary.archives.gov/archives/speeches/1986/111386c.htm>

FEC.gov 1980 Election Archive (<https://uselectionatlas.org/RESULTS/index.html>)

FEC.gov 1984 Election Archive: Uselectionatlas.org

(<https://uselectionatlas.org/RESULTS/index.html>)

FOIA Doc. 5079e89, (CIA FOIA Electronic Reading Room- <https://foia.state.gov/>
& <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1981-88v06>

NAID 2668821: NARA 1980 Election Documents

(<https://www.archives.gov/electoral-college/1980>)

NAID 2668823: NARA Electoral College Documents

(<https://www.archives.gov/electoral-college>)

National Security Decision Directive (NSDD) 75 (17 Ocak 1983), Erişim: Reagan
Library Archives

(<https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd75.pdf>)

National Security Archive: <https://nsarchive.gwu.edu/virtual-reading-room>

(ATAD)

Makale ve Eserler

- Akçay, Engin; Akbal, Özdemir, "ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik." *Yönetim Bilimleri Dergisi* 11, 22 (2013): 7-29.
- Abrams, Burton A, "How Richard Nixon Presured Arthur Burns Evidence from the Nixon Tapes." *Journal of Economic Perspectives* 20, 4 (2006): 177-188. DOI: [10.1257/jep.20.4.177](https://doi.org/10.1257/jep.20.4.177)
- Ambrose, Stephen E. *Dünyaya Açılım: 1938'den Günümüze Amerikan Dış Politikası*. çev. Ruhican Tul, Dış Politika Enstitüsü, 1992.
- Armaoğlu, Fahir. 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi. İstanbul: İş Bankası, 1991.
- Armaoğlu, Fahir. 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi. 18. bs., İstanbul: Alkım Yayınevi, Nisan 2012.
- Arnson, Cynthia. *Crossroads: Congress, the President, and Central America: 1976-1993*. Pensilvanya: Pennsylvania State University Press, 1993.
- Aşar, Yusuf Aşar. *Ortadoğu, Değişen Dengeler*. İstanbul: Rehber Yayınları, İstanbul, 1991.
- Ataç, Kaan Kutlu ve Tezcanlar, Arda. "Örtülü Eylemler: Amerikan Dış Politikasının Gizli Eli ve Nikaragua Örneği." *Anadolu Strateji Dergisi* 4,1 (2022): 33-46.
- Ataç, Kutlu ve Sezin, Begüm. "1962 Küba Krizi: Amerikan Arşivleri Üzerinden Bir Okuma" *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 17,39 (2021): 522-561.
- Bağbaşıoğlu, Arif ve Yavuz, Zeynep Betül. "21. Yüzyıl ABD Dış Politikasında İnsan Hakları Söylemi: Seçici ve Pragmatik Bir Yaklaşım." *Akademik Hassasiyetler Dergisi* 8(2021): 1-28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1994576>
- Batır, Kerem, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği ve Uluslararası Hukuk." *Yönetim Bilimleri Dergisi* 9 (2011): 115-134.
- Bodur, Harun. *Kronolojik 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. 2. bs., İstanbul: Yeditepe Yayınevi, Aralık 2013.
- Bostanoğlu, Burcu. *Türkiye-Amerika İlişkilerinin Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi, 1999.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

Boztepe, Oğuzhan Ayberk. "Reagan Doktrini: Soğuk Savaşı Bitiren Hükümet Dışı Aktörler." Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi, 2020.

Brzezinski, Zgibniew. *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Perseus Books Group, 1997.

Busch, Andrew E., *Reagan's Victory: The Presidential Election of 1980 and the Rise of the Right*, University Press of Kansas, 2005.

Cannon, Lou, *Governor Reagan: His Rise to Power*, Public Affairs, 2003.

Charles, L. Mee. *Yağma*. çev. İhsan Gürkan, Osman Öndeş, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, y.y., Haziran 1975.

Çolakoğlu, Selçuk, "Asya Pasifik'te Amerika: ABD'nin Batı'ya Açılma Macerası." *Doğu Batı* 8, 32 (2005): 184-195.

Chomsky, Noam. *Who are the Global Terrorists? Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order*. London: Palgrave Macmillan, 2002.

Cool, Steve. *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden*. Penguin Press, 2004.

Drolet, Jean-François. "A Librealism Betrayed? American Neoconservatism and the Theory of International Relations." *Journal of Political Ideologies* 15, 2 (2010): 89-118.

Edwards, Lee. Ronald Reagan and the Fall of Communism. Washington: Heritage Lectures, The Heritage Foundation, no. 1141, 8 Mart 2010

Fischer, Beth A., *The Reagan Reversal: Foreign Policy and the End of the Cold War*, University of Missouri Press, 1997. Erişim: ProQuest Ebook.

Foreign Relations Of The United States 1981-1988: Soviet Union, October 1986-January 1989, Volume VI, Edit. James Graham Wilson, Department Of State, Washington, 1988.
<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1981-88v06>

Gaddis, John Lewis. *The Cold War: A New History*. Penguin Press, New York, 2005

Gills, Barry ve Rocamora, Joel. "Low intensity democracy." *Third World Quarterly* 13, 3 (1992): 501-525.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0094582X9702400102>

- Glaser, Charles L. "The NATO Decision to Deploy Intermediate-Range Nuclear Forces." *International Security* 9, 3 (1994): 186-212.
- Godson, Roy. *Dirty Trick or Trump Card U.S. Covert Action and Counterintelligence*. 7. Baskı. New Brunswick and London Transaction Publishers, 2011.
- Gutman, Roy. *Banana Diplomacy: The Making of American Policy in Nicaragua 1981-1987*. New York: Simon and Schuster, 1988.
- Güler, Yavuz. "II. Dünya Harbi Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri (1945-1950)." *Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi* 5, 2 (2004): 209-224.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1336989>
- Herring, George C. *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relations Since 1776*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
- Higgs, Robert. *Depression, War and Cold War*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Hook, Steven W. Ve John Spanier. *Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşından Günüümüze*. çev. Özge Zihinoğlu, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2016
- Howe, Russell Warren. *WEAPONS: The Shattering Truth about the International Game of Power, Money and Arms*, London: Abacus, 1981.
<https://www.libertarianism.org/everything-wrong-presidents/everything-wrong-reagan-administration>
<https://www.reaganlibrary.gov>
https://library.cqpress.com/cqalmanac/document.php?id=cqal87-1144486#_=_
- Johnson, Robert, H. *Improbable Dangers: U.S. Conceptions of Threat in the Cold War and After*. St. Martin's Press, 1994.
- International Court of Justice, Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*. ICJ Reports, Judgement of 27 June, Arret Du 1986.
- Jett, Dennis C. *Why American Foreign Policy Fails Unsafe at Home and Despised Abroad*, Pennsylvania State University, 2008.
- Kapucu, Davud, "ABD'nin Ortadoğu Politikasına Kendi Ulusal Güvenlik Doktrinleri Ekseninde Bir Bakış." *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 3, 2 (2021): 221,234.

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

- Kiernan, Ben. *The Pol Pot Regime: Race, Power, and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975–79*, Yale University Press, 3. Baskı, 2008.
- Kissinger, Henry. *Years of Upheaval*. Boston: Little Brown, 1982.
- Kornbluh, Peter. *Bay of Pigs Declassified: The Secret CIA Report on the Invasion of Cuba*. The New Press, 1998.
- Kuntsen, Torbjorn L. "The Reagan Doctrine and the Lessons from the Afghan War." *Australian Journal of Politics & History* 38 (1992): 193-205.
- LaFeber, Walter. *America, Russia, and the Cold War, 1945-2006*. McGraw-Hill, Boston, 2006.
- Lagon, Mark, P. "The International System and the Reagan Doctrine: Can Realism Explain Aid to Freedom Fighters?." *British Journal of Political Science* 22 (Cambridge, 27 Ocak 1992): 39-70.
- Lebow, Richard Ned & Stein, Janice Gross. *Ronald Reagan and Mikhail Gorbachev: Shutting Down the Cold War*. Princeton University Press, Princeton, 1994.
- Leffler, Melvyn P., "Ronald Reagan and The Cold War: What Mattered Most." *Texas National Security Review* 1, 3 (2018): 76-89. <https://doi.org/10.15781/T2FJ29W93>.
- LeoGrande, William M. *Our Own Backyard: The United States in Central America, 1977-1992*, University of North Carolina Press, 1998.
- Marcum, John A. *The Angolan Revolution: Exile Politics and Guerrilla Warfare (1962-1976)*, Vol. II, Massachusetts Institute of Technology Press, Cambridge, 1987. <http://www.aluka.org>
- McFaul, Michael. "Rethinking the Reagan Doctrine in Angola." *International Security* 13, (Aralık 1989): 99-135.
- Nye, Joseph S. "Soft Power: the Reagan Administration" *Foreign Policy*, 80, 1990, 153-171.
- Pemberton, Willeam E., *Exit with Honor: The Life and Presidency of Ronald Reagan*, Routledge, 1997.
- Reagan, Ronald. *State of the Union Address*. Weekly Compilation of Presidential Documents 22, 22 Mart 1986.

- "Policy Toward Angola and Nicaragua" (11 Temmuz 1985)." *Foreign Relations of the United States (FRUS) 1981-1988*, VI, Erişim: <https://history.state.gov/>
- Rubin, Michael. "Who is Responsible for the Taliban? *The Washington Institute*, March 2002.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih: 1918-1994*. 24. bs., Ankara: İmge Kitabevi, Ekim 2014.
- Scott, James M. *Deciding to Intervene: The Reagan Doctrine and American Foreign Policy*, Duke University Press, 1996.
- Schaller, Michael. *Ronald Reagan*. Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Smith, Peter H. *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S.-Latin American Relations*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
- Stockwell, John. *In Search of Enemies: A CIA Story*, W.W. Norton & Company, 1978.
- Stone, Oliver. *ABD'nin Gizli Tarihi*, y.y., 2012. <http://www.tvyo.com/abdnin-gizlitarihi/video/abdnin-gizli-tarihi-1bolum> (erişim: 18.03.2025)
- Sümer, Gültekin, "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü." *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5, 19 (2008): 119-144.
- Schweizer, Peter, *Victory: The Reagan Administration's Secret Strategy That Hastened the Collapse of the Soviet Union*. Atlantic Monthly Press, 1994.
- Shultz, Richard H. *The Soviet Union and Revolutionary Warfare: Principles, Practices, and Regional Comparisons*, Hoover Institution Press. 1988.
- Thatcher, Margaret, "Başkan Reagan'a Övgü", 11 Haziran 2004. <http://margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=110360>
- Türkman, Sayim, *ABD, Orta Doğu ve Türkiye*, Ankara: Nobel Basımevi, 2007.
- Walker, Thomas, W., *Nicaragua: The Land of Sandino*. Westview Press, Boulder, 1991.
- Wright, George. *The Destruction of a Nation: United States' Policy Toward Angola Since 1945*. Pluto Press, 1997.
- Yalçın, Osman, "İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Tehdidi Karşısında Kalan Türkiye'nin Batı ile İş birliği Yapma Süreci." *Turkish Studies* 8, 5 (2013): 919-958.

Lütfi Arslan

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

(ATAD)

- 39 -

Ekler

Ek-1 "ABD-SSCB İlişkileri, Geri Püskürtme Stratejisi"

National Security Decision
Directive Number 75

U.S. RELATIONS WITH THE USSR (S)

U.S. policy toward the Soviet Union will consist of three elements: external resistance to Soviet imperialism; internal pressure on the USSR to weaken the sources of Soviet imperialism; and negotiations to eliminate, on the basis of strict reciprocity, outstanding disagreements. Specifically, U.S. tasks are:

1. To contain and over time reverse Soviet expansionism by competing effectively on a sustained basis with the Soviet Union in all international arenas -- particularly in the overall military balance and in geographical regions of priority concern to the United States. This will remain the primary focus of U.S. policy toward the USSR.
2. To promote, within the narrow limits available to us, the process of change in the Soviet Union toward a more pluralistic political and economic system in which the power of the privileged ruling elite is gradually reduced. The U.S. recognizes that Soviet aggressiveness has deep roots in the internal system, and that relations with the USSR should therefore take into account whether or not they help to strengthen this system and its capacity to engage in aggression.
3. To engage the Soviet Union in negotiations to attempt to reach agreements which protect and enhance U.S. interests and which are consistent with the principle of strict reciprocity and mutual interest. This is important when the Soviet Union is in the midst of a process of political succession. (S)

In order to implement this threefold strategy, the U.S. must convey clearly to Moscow that unacceptable behavior will incur costs that would outweigh any gains. At the same time, the U.S. must make clear to the Soviets that genuine restraint in their behavior would create the possibility of an East-West relationship that might bring important benefits for the Soviet Union. It is particularly important that this message be conveyed clearly during the succession period, since this may be a particularly opportune time for external forces to affect the policies of Brezhnev's successors. (S)

~~SECRET~~ ~~SENSITIVE~~
Declassify on: OADR

~~SECRET~~

cy 1 of 12 copies

(Kaynak: <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd75.pdf>)

(ATAD)

Lütfi Arslan

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

Ek-2

“Cenevre Zirvesi öncesinde Gorbaçov'un Reagan'a Mektubu, 15 Eylül 1986”.

(ATAD)

- 41 -

SYSTEM II
90659

Unofficial translation

Handwritten notes:
C-100
10/10/86
10/10/86
10/10/86

Dear Mr. President,

I chose to send this letter with E.A. Shevardnadze, who is leaving for the United States to attend the session of the United Nations General Assembly. He is also planning, as has been agreed, to visit Washington and to discuss thoroughly the questions of interest to both sides.

After we received your letter of July 25, 1986, which has been given careful consideration, certain developments and incidents of a negative nature have taken place. This is yet another indication of how sensitive relations between the USSR and the United States are and how important it is for the top leaders of the two countries to keep them constantly within view and exert a stabilizing influence whenever the amplitude of their fluctuations becomes threatening.

Among such incidents - of the kind that have happened before and that, presumably, no one can be guaranteed against in the future - is the case of Zakharov and Danilooff. It requires a calm examination, investigation, and a search for mutually acceptable solutions. However, the US side has unduly dramatized that incident. A massive hostile

HIS EXCELLENCY
RONALD W. REAGAN,
PRESIDENT OF THE UNITED
STATES OF AMERICA,
Washington, D.C.

F99-051 #451

10/10/86

Reproduced at the Ronald Reagan Library

Ek-3

(ATAD)

- 42 -

Lütfi Arslan

Reagan Doktrini ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar: Komünizme Karşı Mücadelenin
İnsani ve Jeopolitik Bedelleri

“Uluslararası Adalet Divanı, Nikaragua'da ve Nikaragua'ya Karşı Askeri ve
Paramiliter Faaliyetlerle İlgili 27 Haziran 1986 Tarihli Kararı”

14

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

YEAR 1986

27 June 1986

1986
27 June
General List
No. 70

CASE CONCERNING MILITARY AND
PARAMILITARY ACTIVITIES IN AND AGAINST
NICARAGUA

(NICARAGUA v. UNITED STATES OF AMERICA)

MERITS

Failure of Respondent to appear — Statute of the Court, Article 53 — Equality of the parties.

Jurisdiction of the Court — Effect of application of multilateral treaty reservation to United States declaration of acceptance of jurisdiction under Statute, Article 36, paragraph 2 — Third State “affected” by decision of the Court on dispute arising under a multilateral treaty — Character of objection to jurisdiction not exclusively preliminary — Rules of Court, Article 79.

Justiciability of the dispute — “Legal dispute” (Statute, Article 36, paragraph 2).

Establishment of facts — Relevant period — Powers of the Court — Press information and matters of public knowledge — Statements by representatives of States — Evidence of witnesses — Implicit admissions — Material not presented in accordance with Rules of Court.

Acts imputable to respondent State — Mining of ports — Attacks on oil installations and other objectives — Overflights — Support of armed bands opposed to Government of applicant State — Encouragement of conduct contrary to principles of humanitarian law — Economic pressure — Circumstances precluding international responsibility — Possible justification of imputed acts — Conduct of Applicant during relevant period.

Applicable law — Customary international law — Opinio juris and State practice — Significance of concordant views of Parties — Relationship between customary international law and treaty law — United Nations Charter — Significance of Resolutions of United Nations General Assembly and Organization of American States General Assembly.

4

(ATAD)

- 43 -